

schaft je název dvoudílné knihy německého historika prof. M. Göhringa. První svazek jeho díla obsáhl léta 1933—1939 Hitlerovy hrůzovlády, druhý, který vychází letos, její konec. Göhring je historik ze školy Rankovy, chce ukázat vědecky přesně „wie es eigentlich gewesen“, opírá se o výsledky nejnovějšího bádání a podává (jak praví Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte, 1966, 3) otfásající obraz Hitlerovy osudné nebláhé ideologie a jejích tragických následků.

Podrobnější informace o těchto knihách najde čtenář v časopisech Marxistische Blätter (1966, 6) a Zeitschrift für Geopolitik (1966, 11—12). Pouhý tento výsek z nové světové literatury, která stále hlouběji studuje formy i podstatu fašismu a nacismu, však zřejmě ukazuje, jak je tato problematika neustále otevřená, dosud zcela nevyčerpaná i aktuální.

Sociologie v Austrálii a na Novém Zélandě

se počala rozvíjet od roku 1963, kdy byla založena Sociological Association of Australia and New Zealand. Jejím orgánem je The Australian and New Zealand Journal of Sociology, který vychází dvakrát ročně od roku 1965. Šéfredaktorem tohoto časopisu je sociolog polského původu prof. Jerzy Zubrzycki, který pracuje nyní na universitě v Canbeře. Prof. Zubrzycki vydal (podle informací ložského časopisu Przegląd socjologiczny 1966, XIX, 2) loni knihu *Settlers of the Latrobe Valley*, která shrnuje výsledky čtyřletého průzkumu padesátitisícového osazenstva hnědouhelného dolu, z něhož je 40 % evropských emigrantů různých národností. Nyní připravuje prof. Zubrzycki knihu o australské jinojazyčné žurnalistice a věnuje se studiu společenské stratifikace v Austrálii.

Oživení politických věd v Polsku a jejich studium

Značné oživení politických věd nastalo v Polsku od školního roku 1963—1964, kdy do studijního plánu vysokých škol byl zařazen nový předmět „Podstawy nauk politycznych“. Tento předmět byl zaveden nejprve pokusně v letním semestru zmíněného roku; bylo to 45 hodin na 13 vysokých školách. Nyní je tomuto předmětu vyměřeno celkem 60 hodin během dvou semestrů a přednáší se na 27 vysokých školách asi 8 tisícům studentů. Perspektivní plán počítá, že předmět bude zaveden na všech fakultách vysokých škol a bude jej studovat přes 25 tisíc studentů. Byl také vypracován nový rámcový program, který vychází z těchto předpokladů a zásad: Politické vědy — v rámci věd společenských — jsou rovnoprávným odvětvím vědy a mají jako každá jiná oblast společenských věd plnou hodnotu vědecké disciplíny.

Do rámce politických věd náleží hraniční problémy právních věd, ekonomie, sociologie, politických vztahů, nejnovějších politických dějin, sociální psychologie atd. Politické vědy mají být integrálním celkem všech těchto

hraničních problémů, jež dosud byly zkoumány fragmentárně a obvykle z hlediska potřeb pouze jediné vědecké disciplíny. Další specializace (a současně integrace) povede ke konstituování nových politologických disciplín, jako je např. teorie socialistické politiky, soudobé ideologické a politické nauky, dnešní vládní formy apod. Je třeba zahájit interdisciplinární a komplexní studia za účasti všech vědeckých oborů, které se zde stýkají.

Sociologie náboženství a její metody i problémy

Sociologii religiozity je věnován odborný časopis Archives de sociologie des religions, který vychází v Paříži a přináší pro zájemce ovšem nejvíce materiálu i poučení. Prof. J. Matthes vydává Internationales Jahrbuch für Religionssoziologie. Jako první svazek tu vyšla r. 1965 kniha *Religiöser Pluralismus und Gesellschaftsstruktur*, jako druhý pak *Theoretische Probleme der Religionssoziologie* (1966, Westdeutscher Verlag Köln und Opladen), což je soubor prací amerických i západoevropských sociologů. Přispěl sem např. P. A. Sorokin (*The Western Religion and Morality of Today*), W. Cohn (*Is Religion universal?*), M. Rabbe (*Marxismus und Religionswissenschaft*), L. Loewenthal (*Franz von Baader, ein religiöser Soziologe*), D. A. Martin (*Some Utopian Aspects of the Concept of Secularisation*) a jiní.

Sociologické studie náboženského života nejsou však omezeny jen na zmíněnou sociologickou revue a edice, příspěvky k sociologii náboženství najdeme v četné mife i jinde, jak ukáže následující letný přehled z poslední doby: Revue française de sociologie (1966, VII, 3) uveřejnila obsáhlou studii, v níž Emile Poulat pojednává o náboženské společnosti a problému změn (*La société religieuse et le problème du changement*) a dovozuje, že aktuálními změnami, které nyní probíhají v katolicismu, jsou oficiálně potvrzovány a přijímány tendence, které byly dříve označovány jako podezřelé. — Dalším příspěvkem tohoto druhu je studie, kterou Dionizy Tanalski pod titulem *Sociologia religii a aspekt filozoficzny* napsal do kvartálníku Studia socjologiczne (1966, 3) (22). Vycházejí z knihy Edwarda Ciupaka *Kult religijny i jeho społeczne podłoże* definuje sociologii náboženství takto: Je vědou odlišnou od filosofie i psychologie náboženství, protože rozdílný je i předmět jejího bádání. „Proto též sociologie náboženství nevedná o filosofickém „aspektu“ náboženského života, ani — tím spíše — o teologickém „aspektu“. Z téhož důvodu sociolog náboženství se nemá zabývat problémy pravdivosti či nesprávnosti náboženských názorů, ale pouze společenským mechanismem vzniku a fungování těchto názorů“. Sociologie náboženství neanalyzuje vnitřní prožitky lidí, to je věcí psychologie či filosofie, studuje naopak vnější projevy religiozity, které se dají pozorovat a kontrolovat. A za třetí: socio-

logická analýza náboženského života se nemůže omezit jen na registrování faktů, musí je také objasňovat, vykládat.

Rozvojem sociologických studií v Itálii

se zabývá Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie (1966, 3): V Itálii vyrostla mladá generace sociologů, která se věnuje nejrůznějším oborům sociologických studií, hlavně sociologii politiky, náboženství a sociologii průmyslu. K pracím, které se zabývají všeobecnou teorií sociologie, patří např. kniha Giulio Bolacchi, *Metodologia delle scienze sociali*. Zajímavým a původním příspěvkem k sociologii konzumu je kniha *Consumi e società*, kterou napsal Francesco Alberoni, jeden z vedoucích sociologů mladé italské generace. — O dalších pracích o rozvoji italské sociologie poučují přední italské sociologické revue, *Rassegna Italiana di Sociologia* (ve 2. čísle r. 1966 studie E. Passigli *La scienza politica*) a *Rivista di sociologia*.

Soninova analýza dnešní sovětské rodiny

Z hlediska sociologického, právního, ekonomického, demografického i morálního podrobil dnešní sovětskou rodinu a zejména ustanovení zákona z roku 1944 zásadní kritice doktor ekonomických věd prof. Sonin (Literaturnaja gazeta, 1967, 4). Zmíněný zákon, který prof. Sonin zásadně odmítá jako přežitek nepotřebný z hlediska demografického a závadný z hlediska morálního, nestanoví totiž alimentární povinnost pro otce nemanželského dítěte (v matrikách místo jména otce je čárka) a náklady na jeho výchovu přesunuje na stát a na matku dítěte. Prof. Sonin především argumentuje, že sám termín „nemanželské dítě“ je amorální, nepřipustný v dnešní sovětské společnosti. Osamělá, neprovdaná matka — to byl typický demografický problém Svazu za války i po válce; ještě čtrnáct let po vítězství nad fašismem bylo v SSSR o 21 miliónů žen více než mužů. Nyní však ve věkové skupině do 35 let je počet mužů a žen v rovnováze. V podmínkách války vznikl zmíněný zákon z roku 1944, jehož smyslem bylo zabezpečit populační reprodukci finanční pomocí státu rodinám s více dětmi a neprovdaným matkám, i za cenu toho, že nemanželské děti nemají právo na alimenty. Z faktických, neregistrovaných manželství se skutečně narodily milióny dětí. Hned po vydání zákona v roce 1945 dostalo státní podporu 280 tisíc neprovdaných matek, v roce 1950 přes půl druhého miliónu, v roce 1957 jejich počet vzrostl o dalších milión čtyři sta tisíc, avšak už v příštím roce došlo k zásadní změně a podstatnému poklesu. Po 15 letech se stal zákon z roku 1944 zbytečným, neslouží již jako populační stimul, protože mladá sovětská žena poznává ze své životní zkušenosti, že provdání není pro ni žádným problémem a že může počítat se založením řádné rodiny. Proto také nyní se ohromná část dětí rodí v rodinách, z manželství řádně uzavřených.

Zmíněný zákon tedy nemůže už nic ospravedlňovat. „Proč tedy máme dnes,“ pokračuje prof. Sonin, „v nových podmínkách nadále dovolovat mladým lidem, aby jako faktičtí otcové přesunovali všechny náklady spojené s výchovou dítěte na matku a na stát?“ Proto je třeba onen zákon zrušit a zavést alimentární povinnost otců k dětem, které se narodí i mimo řádně uzavřené manželství. Nový zákon o manželství a rodině, který se chystá — ač nastala několikaletá přestávka v přípravných pracích — musí ovšem také zabránit demoralizovaným ženám, aby mohly zneužívat alimentární povinnosti.

Sociologie velkoměsta čili alarm francouzských urbanistů

Chaos, který hrozí velkoměstu Paříži, je tak blízký, že k jeho zažehnutí byla vydána úřední „Bílá kniha“, praktická ukázka sociologických a urbanistických problémů megalopole. Stále více lidí se hrne do hlavního města Francie, ač tím současně vzrůstají neřešené bytové problémy: 300 tisíc rodin bydlí v závadných bytech Velké Paříže, v rozvalinách domů, u příbuzných, bez vlastního bytu apod. — a přece každoročně na 12 tisíc přistěhovalců z provincií ještě zhoršuje tuto situaci. Tři milióny Pařížanů bydlí na prostoru 87 km², převážně v domech starších 100 let. Pařížské ulice byly vybudovány v letech 1853–1870 pro 2 milióny obyvatel, 100 tisíc koní a 20 tisíc vozků. Dnes se v těchto ulicích tísni 3 až 4 milióny obyvatel, 280 tisíc nákladních aut a autobusů, 1,3 miliónu osobních aut, přes milión motocyklů atd.

Francouzští urbanisté ukazují velkorysé řešení dnešního dilematu, plán pařížské bytové oblasti k roku 2000. Velká Paříž má sahat až ke Kanálu, kolem Seiny se rozloží bytové i průmyslové sektory oddělené pásy zeleně i venkovských sídel, která budou spojena sítí nejmodernějších dopravních tepen. Hlavní sociologický a urbanistický problém: v této pařížské bytové oblasti, která bude prodloužena až k moři, bude přebývat roku 2000 na 18 miliónů „Pařížanů“. — „Po 15 letech dynamické anarchie,“ řekl komisař pařížské bytové oblasti, „začíná epocha osvědčené civilizační politiky, která nás přivede do zlatého věku bydlení.“ — Pro potřebu pražských urbanistů a čs. sociologů města viz mj. Tygodnik kulturalny (12. II. 1967, XI, č. 7) a Alexander Wallis: *Socjologia wielkiego miasta*, Omega, PWN 1966).

O problematice politologie a dilematu politických věd

napsal obsáhlé pojednání prof. dr. Marian Zychowski do varšavské Trybuny Ludu (1967, 54). Různé teorie, které existují v USA i na evropském Západě — praví autor — se snaží vytvářet nadřídící a nadčasové koncepce politického života. Buržoazní tradice teorie politiky popírá, že základem politiky

jsou třídní vztahy; v této tradici jsou masy pouze objektem politiky, kdežto v tradici marxistické jejím subjektem. Západoevropští politologové dosáhli významných úspěchů v oblasti techniky průzkumných metod. Podstatnou věcí je však nedostatek všeobecné společenské teorie, teorie politické; západní politologové usilují oddělit se zcela od filosofie a ideologie, a přejít tak na pozice faktografie. Proti těmto koncepcím stojí marxismus, marxistická sociologie politická nebo též věda o státu, která racionálně používá novodobých metodik v empirických průzkumech. Opírá se přitom o metodologii historického materialismu.

Vedle nedostatku všeobecné teorie politiky trvá v západoevropské politologii i spor o to, zda existuje vůbec nějaká vůdčí, centrální vědecká disciplína, již by připadla integrující funkce. Četní sociologové jsou toho názoru, že tato integrující funkce náleží sociologii politiky jako disciplíně teoretické, zevšeobecňující. Takový názor zastává např. M. Duverger. Tu jsme u centrálního problému, pokračuje autor. „Není pochybnosti, že marxistická teorie společenského rozvoje a současně s ní teorie socialistické politiky splňuje tuto integrující roli. Současně je si však třeba uvědomit procesy další specializace: lze očekávat, že se v rámci společenských věd vynoří nové disciplíny, které budou vznikat z existujících věd právních, sociologických, historických, filosofických, ekonomických — brzy se také objeví problémy přesahující jejich hranice a otázky z pohraničí několika věd.“

O rozvoji sociologie v sovětském Svazu

přineslo další informace plenární zasedání Sovětské sociologické společnosti, o jejímž jednání, rozpravě i návrzích referují Voprosy filosofii (1966, 6) ve stati *Sobranie sovětskoj sociologičeskoj asociacii*. Odkazující v podrobnostech na tento vyčerpávající referát (zkráceně otištěný v Sowjetwissenschaft, Gesellschaftswissenschaftliche Beiträge, 1966, 11), upozorňujeme zvláště na projev vedoucího sociologické skupiny ÚV Komsomolu. V. G. Vassiljev mj. sdělil, že kartotéka této skupiny obsahuje jména 700 badatelů. Mi-

moto zřídilo 35 územních komitétů Komsomolu sociologická pracoviště, která se věnují především problémům mládeže.

Rozmach a další prohloubení studia politických věd v Polsku

Dnešní situací a potřebou prohloubit studium politických věd se zabývala celostátní konference, která se konala začátkem března ve Varšavě. Zdůraznila především, že „politická věda se stává ve stále větší míře nejenom součástí politické praxe v moderní společnosti, ale také důležitou složkou všeobecné přípravy a znalostí každého občana“. Prof. dr. Marian Żychowski poukázal na nedostatek učitelů politických věd na všech stupních škol a navrhl, aby na varšavské universitě bylo zřízeno čtyřleté magisterské studium a postgraduální tříměstrové studium politických věd. V další části rozpravy byla především zdůrazněna potřeba integrace různých vědních oborů při studiu politických věd, hlavně spolupráce sociologie, právních věd, historie a ekonomie. Není rozhodující, která z uvedených disciplín bude při studiu politologie osou jejich integrace. M. Maneli poukázal na důležitost dějin politických nauk, J. Barbag na význam politické geografie.

Český čtenář těchto a dalších informací (jež otiskla Trybuna 1967, č. 54 a 66) o rozvoji politologických studií u našich sousedů a zejména o doporučení studia dějin politických nauk si vzpomene, že tento předmět byl také u nás zaveden hned po válce na tehdejší Vysoké škole politické a sociální, o jejímž významu a pokrokovém charakteru promluvil akademik Ladislav Štoll u příležitosti odevzdání inženýrských diplomů více než stu absolventům zmíněné školy.

O tom, jak se úspěšně rozvíjí studium politických věd v Polsku, svědčí i četné knižní publikace. Z poslední doby (z března t. r.) můžeme např. uvést tyto novinky polské politické literatury: Teodor Filipiań, *O ewolucii idei demokracji*, J. Kossak, *W poszukiwaniu stylu epoki*, T. Rek, *Pastoral i politika*, J. Kuczyński, *Zmierzch mieszczaństwa — Imperializm, nihilizm, faszyzm — atd.*

Václav Osvald

Lewis Dexter A.—David M. White (eds): People, Society and Mass Communication (Lid, společnost a masové komunikace)
Free Press, Collier-Macmillan, London 1964, 595 str. Autorský a věcný rejstřík.

Kniha je určena studentům vysokých škol a specialistům v daném oboru. Je přehledem dobrých prací z nedávné doby.

Několik autorů se zabývá sociologickými výhledy masové komunikace. Výzkum společenské komunikace se v různých souvislostech dostává čím dál tím více do popředí. Proto autoři věnují velkou pozornost teorii společenské komunikace.

Další část analyzuje vztahy mezi komunikátorem (sdělovačem) a jeho posluchačstvem. Větší pozornost je věnována tisku. Masová komunikace má společensko-kulturní integrační funkce.

Část IV pojednává o jednotlivých masových komunikačních prostředcích, denících, týdenících, rozhlasu a televizi. Část V obsahuje pojednání o různých institucích, včetně reklamních podniků. Autoři počítají reklamu také k masové komunikaci.

Zvláštní částí teorie komunikace jsou efekty. Masové komunikační prostředky působí na své příjemce. Současně však se musí brát v úvahu také vlivy osobní, vycházející z různých společenských struktur.

Závěr knihy je věnován hraničním výzkumům komunikace. Přehled podává B. Berelson, jeden z nejznámějších odborníků v tomto oboru. Vydavatel knihy podává perspektivy dalšího výzkumu masových komunikačních prostředků. Jedna stať pojednává o obsahové analýze, která ve výzkumu masových komunikačních prostředků je nezbytná. D. M. White, druhý vydavatel knihy, kriticky shrnuje dosavadní bibliografii o masových komunikacích. LR

James G. March, ed.: Handbook of Organizations (Příručka organizací)
Rand McNally and Co., Chicago 1965, 1247 str. Autorský a věcný rejstřík.

Obsáhlá kniha je dílem 28 autorů. Stati jsou psány přímo pro příručku, nejsou tedy přebírány z jiných publikací, jak se stává u tzv. readerů. Tím kniha nesporně získává na ceně.

Zabývá se nejprve základy teorie organizace. Uvádí výchozí pojmy jako vliv, vedení, řízení, rozhodování, řešení problémů. Ve zvláštní kapitole podává přehled sociologie malých skupin ve vztahu k teorii organizace. Pak přechází na otázku společenské struktury a organizace.

Druhá část je věnována metodologickým otázkám výzkumu organizace. Začíná přehledem laboratorních experimentů, pak přechází k terénním průzkumům. Autoři neopomíjejí ani simulaci a aplikaci matematiky v teorii organizace.

Obsáhlá část je věnována různým formám organizací. Začíná teorií řízení. Pak následují ekonomické teorie organizace, otázky vývoje a růstu organizací, komunikace, mezilidské vztahy, organizační rozhodování a struktura kontroly.

Zobecnění dílčích pohledů nabízí kapitola o srovnávací analýze organizací. Pak přicházejí jednotlivé případy organizací: odborové, stranicko-politické, veřejná správa, vojenské organizace, místní samospráva, nemocnice, školy, vězení a obchodní organizace.

Dodatek tvoří tři stati o měnících se mezilidských a meziskupinových vztazích, organizačních změnách v průmyslu a o modelu organizace ve vztahu k analýze systémů. LR

Raymond Boudon: L'analyse mathématique des faits sociaux (Matematická analýza společenských faktů)

Plon, Paris 1964, 464 str. Autorský a věcný rejstřík.

Autor patří k mladé francouzské generaci sociologů. Pracoval v Sociologickém ústavu v Paříži, nyní přednáší na universitě v Bordeaux.

Je to kniha, která patří do oblasti sociologické metodologie. Je pod silným vlivem americkým, zejména Lazarsfeldovým, současně však navazuje také na francouzskou metodologickou tradici, hlavně na Durkheima.

Začíná gnoseologickými problémy kauzální analýzy. Pak věnuje pozornost jednoduché kauzální analýze a složitým kauzálním strukturám. V rámci jednotlivých postupů kauzální analýzy věnuje pozornost analýze ekologické a kontextové.

Třetí část se zabývá faktorovými strukturami a konstrukcí typologií. Závěrečná část, která je nejobsaáhlejší, je věnována analýze procesů. Nejprve rozvíjí obecný model, pak modely speciální, založené na principu deterministickém a na procesech stochastických. Zvláštní kapitolu tvoří simulace ve vztahu k analýze procesů.

Cena knihy je v tom, že podává přehled určité části aplikace matematiky v sociologii a že se kriticky zabývá dosavadními modely a některými dílčími teoriemi. Ukazuje, že

aplikace matematiky je proces analytický, že nelze vytvořit naráz obecný model společnosti. Taková matematizace sociologie musí vždycky selhat. LR

Szcepański J., Die biographische Methode

in: Handbuch der empirischen Sozialforschung, I. Band, Stuttgart 1961.

Metodu životopisných dokumentů definuje autor jako badatelský postup, při němž jsou k řešení problému shromažďovány výhradně materiály obsahující vyjádření lidí o jejich účasti na událostech a společenských procesech. Na jejich základě jsou popisovány dané procesy a stavěny vysvětlující hypotézy. Jsou podány bohaté zkušenosti polských sociologů s metodami získávání (často pomocí vypsaných soutěží s odměnami) a analýzy biografických materiálů dělníků, rolníků, nezaměstnaných, lékařů, mládeže aj. Jde vždy o získání co možná největšího počtu vlastních životopisů sociálně relativně jednotných skupin. Důležitá je dokonalá znalost motivace lidí při psaní životopisů. Autor rozebírá ontologické předpoklady jejich sociologické analýzy, které vidí v možnosti přechodu od řady subjektivních mínění k objektivním výrokům o společnosti, její struktuře a procesech. Autobiografické materiály přispívají k poznání subjektivní stránky společenské skutečnosti a otevírají cestu i k poznání životních podnětů skupin. Při zpracování autor odlišuje tyto analytické postupy: konstruktivní metodu, metodu exemplifikace, obsahovou analýzu, statistická zpracování a typologickou analýzu.

D. S.

Jean Paul Sartre: Marxismus a existencialismus

Praha, Svoboda 1966, 167 str.

Knižní vydání stati o marxismu a existencialismu je současně prvním obsáhlejším překladem Sartrova filosofického textu v češtině. Stať prošla několika verzemi a její poslední podoba je součástí publikace *Critique de la raison dialectique* (Paris 1960), z níž byl proveden i český překlad. Dílko je rozděleno do čtyř částí. V první, nazvané *Marxismus a existencialismus*, Sartre provádí výběrově kritickou analýzu některých filosofických soustav směřující k závěru, v němž jsou vytyčeny styčné body mezi marxismem a existencialismem. *Problém zprostředkování a pomocných disciplín* je druhou částí stati. V ní je třeba upozornit na zajímavé pasáže týkající se úzce sociologické teorie. Řešení otázek příslušnosti ke společenské skupině, třídních zájmů, relativní samostatnosti sociologie, začlenění sociologických momentů do historické totalizace apod. je nesporně inspirujícím přínosem autora. V třetí, neobsáhlejší části práce, nazvané *Progresivně regresivní metoda*, jsou zahrnuty nejrůznější problémy od determinace a závislosti v průběhu dějin až po odcizující objektivace cílů a kontraproduktivitu.

V *Závěru* (4. část spisku) jsou výstižně zachyceny uzlové body existenciálních struktur, jejichž pochopení je předpokladem pro postihování skutečnosti v rámci marxistické filosofie. Kniha dokumentuje určitou fázi myšlenkového vývoje J. P. Sartra (nikoli marxistický přerod) a je v četných filosofických závěrech užitečným stimulem pro rozvoj našeho filosofického myšlení. Publikaci doplňuje zasvěcený doslov Milana Průchy.

L. M.

Ladislav Lipscher: K vývinu politickej správy na Slovensku v rokoch 1918—1938

Bratislava, vyd. Slovenskej Akadémie vied 1966, str. 239.

Kniha podává bohatou látku líčením vývoje slovenské veřejné správy v letech 1918—1938. Rozpadá se na tři části. Prvá zahrnuje období od vzniku republiky až po uzákonění župního zřízení, jež je charakterizováno především provizorním převzetím dosavadní uherské správy, také však některými opatřeními jinými, vyžadovanými popřevratovou dobou. Druhá líčí období zákona o župním zřízení. Třetí pak se obírá obdobím, kdy bylo zavedeno zemské (krajské) zřízení, až po katastrofu roku 1938.

Předností knihy je především její objektivnost. Ač autor se netají svými sympatiemi k určitému řešení, jímž je co nejlidovější správa, podává nezaujatý přehled i jiných stanovisek, aniž by upadal do zbytečných polemických výkladů. Považují tento postup za správný, neboť ponechává čtenáři, aby si učinil své vlastní závěry a nikaj jeji nementoruje.

Další velkou předností knihy je, že je založena na velmi širokém materiálu. Autor použil nejen tištěných oficiálních dokumentů a dosavadní právnícké literatury, ale cituje také i denní tisk a prostudoval i dosud nepublikovaný archivní materiál. Tím dostává práce ráz značně průkopnický. Je ovšem úkolem dalšího historického bádání, aby tento materiál dále doplnilo a rozvinulo, případně prozkoumalo a objasnilo některé body podrobněji, než tomu může být v této poměrně stručné práci a než je v silách jediného člověka.

Autor se nezabývá pouze — což je rovněž třeba považovat za přednost knihy — rozbořem jednotlivých právních norem, ale především jejich vznikem i jejich uplatněním. Tak práce není pouhým právním pojednáním, ale prací sociologickou, jež se snaží vystihnout vztah různých způsobů organizace správy k jiným sociálním skutečnostem. Ovšem i zde zůstává hodně otevřeno dalšímu bádání.

Jistým nedostatkem knihy je užívání určitých pojmů šablonovitým způsobem, bez bližšího rozboru. Tak např. hned v prvé kapitole pojem „proletariát“ by vyžadoval vzhledem ke zvláštním poměrům na Slovensku bližšího rozboru. Na Slovensku totiž nebyl v roce 1918 z největší části takový proletariát, jako v průmyslových oblastech českých zemí. Byla tu značně nesourodá